

Rebeliunea în lanțuri (secvență dintr-un roman nenăscut)

Prof. Gruia COJOCARU

Primăvara anului 1953 sosi hoștește în nordul Moldovei, într-o logică bătătorită deplin de pendularea secolelor. La fel ca odinioară, oamenii își cârpeau viața cum se putea, nu erau descumpăniți când vedeau că anotimpul cel nou se strecura ca o vulpe pe sub gardul iernii, pustiind parcă mai vârtos decât înainte de Războiul cel Negru plapuma de omăt a ogrăzilor. Apoi, trudind pe ogoare, aproape că nu sesizau că, ivit din senin, covorul de flori al pajiștilor anunța galopul verii, care, printr-o stranie dilatație, înfuleca uscat hălci din energia toamnei. Zdrenguțită și cam fără podoabe, toamna abandona sfioasă lupta cu regina de gheață, când vântul de la răsărit arunca în luptă

întâile-i trupe de asalt din copilăria lui noiembrie. Oamenii însă uitaseră să dezlege vigoarea anotimpurilor, se mulțumeau cu respirația din balansul vremurilor.

- Sub soarele lui martie, zăpada stearpă, aruncată neglijent de Crivăț prin viroagele și apele din jur, a lăsat un pământ zbicit la Cuzlău. Vecin cu Prutul și adânc ancorat în istoria Moldovei până la Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare, Cuzlăul, asemenea Vorniceniului și Șetrăreniului (Jijia), dar și a majorității satelor de frontieră, ieșea mai mereu de sub năvodul autorității statului. Deși trăiau mai greu, oamenii se hrăneau aici cu o libertate la care trăitorii de dincoace de zonele periferice ale țării n-aveau acces fără un spirit aprig nativ și o expunere suplimentară.

- În zorii zilei, Chiru Mavrodin, șeful de brigadă îi trezi pe tractoriști. Băieții se echipară iute, în regim cazon, și părăsiră râzând vagonul dormitor, unde focul din sobă se stinsese demult. Monștrii de metal dur, nemțesc, îi așteptau. Motoarele duduiau aproape concomitent. Tot atunci se apropiau oamenii din mașina oprită la secția de tractoare. Erau prim-secretarul comitetului regional de partid al raionului Darabani, regiunea Iași, David Ghinea, alături de Sergiu Dolinschi, directorul Stațiunii de Mașini și Tractoare (SMT) Darabani, Aurel Ababei, secretarul de partid și Eugen Acatrinei, inginerul agronom.

- - Salut, băieți! Văd că sunteți harnici! dădu binețe David Ghinea, încântat că-i vede de dimineață la muncă pe tractoriști.

- - Să trăiți, tovarș' director, răspunseră într-un glas lucrătorii brigăzii.

- - Acum intrăm în pâine, tovarș' director, adăugă Chiru.

- Sergiu Dolinschi era cam stânjenit pentru că prim-secretarul a fost ignorat de tractoriști, dar puse lucrurile în ordine:

- - Bă, băieți, tovarășul prim-secretar a venit să ne vadă la lucru, rosti indicând cu un arc politicos al mâinii pe superiorul ierarhic.

- Cei din brigadă înclinară capul înspre prim-secretar. David Ghinea le zâmbi ușor:

- - Hai băieți, la treabă!

- - Sus, pe tractor! completă șeful de brigadă.

- - Pe tine cum te cheamă, băiete?

- - Chiru Mavrodin, tovarș' prim-secretar.

- David Ghinea dădu aprobator din cap. Tractoriștii, lucrători tineri cu toții, urcară dintr-un salt în scaunul monștrilor. Pe șenile, cele șase tractoare Lanz-Bulldog - luate din mâinile boierilor și trecute în proprietatea Statului în anul 1945 - au început să deseneze o pârtie neagră pe câmpul din capătul satului. Prim-secretarul, alături de director și inginerul agronom mergeau în fața tractoarelor, trecând semeți peste răzoarele dintre ogoare. În spate, tractoarele desțeleneau fără grabă pământul, opintindu-

se doar când întâlneau haturile cu rădăcini fibroase, neclintite de iureșul vremurilor. Uneori coama răzoarelor era atât de înțelenită încât tractoriștii se loveau cu pieptul de volan, însă, odată depășit obstacolul, brazdele curgeau lin. Un iepure țâșni dintr-o tufă alb-albăstruie de pelin, un altul o zbughi dintr-un covru, obligând un bursuc proaspăt trezit să piară într-o vizuină, iar un stol de ciori brăzdară haotic văzduhul. Stridența lor asurzitoare aproape că-l indispucea pe prim-secretar. Copil fiind, bunicăsa îi spusese că ciorile sunt cobitoare, că e semn de moarte și de schimbare în rău a vremii croncănitul lor, ori de belșug dacă ți se așază mai multe pe casă. „*Ei, baliverne bătrânești*”, își zise David Ghinea, ajungând la un drum pietruit, care se încovoia înspre Rădăuți-Prut, apoi spre Coțușca și Săveni, zăgăzuind ogorul cel mare al gospodăriei colective.

- Privea cu entuziasm suveran apropierea tractoarelor. În plan îndepărtat, viața însă lucra altfel. Costică Balahură, președintele ales al Gospodăriei Agricole Colective din Cuzlău, împreună cu Iosif Verstivski, secretarul unității, flancați de brigadierii Vasile Buzoianu și Ignat Pop, care porniseră ceva mai târziu spre tractoare, fuseseră ajunși de localnici, bătuți strașnic și lăsați pe arie, aproape fără suflare. Sătenii se îndreptau hotărâți spre tractoare, ținând în mâini câte o sapă, un topor, o furcă, o coasă ori vreun alt *argument* contendent de prin gospodărie. Copilandrii aveau ciomege în mâini, copiii doar bețe. Femeile cu pruncii în scutece aduseră câte-o seceră.

- – Să fugim, tovarș' director, propuse Gabriel Țugui, un tractorist mărunțel, dar sprinten.

- – Da' eu cum să fug tovarș' director?! Întrebă îngrozit Aurel Ababei, secretarul de partid, un individ burtos, gușat și cu nasul borcănat de la excesul de apă fiartă, scursă domol din cazane gigantice cu borhot de tescovină, băută vârtos la bufetul raional.

- – Mavrodin, spune tractoriștilor să scoată tractoarele în drum! ceru David Ghinea, cuprins de neliniște.

- Chiru Mavrodin le făcu semn cu mâna subordonaților, iar lucrătorii scoaseră cinci tractoare pe drumul de pământ dintre tarlale. La ultimul, Mihai Covataru se opinea pe tractor să ajungă la drum, dar rămase împotmolit în covata vâscoasă a terenului. Tensiunea creștea pe măsură ce gloata se apropia. Chiru Mavrodin își aminti că, înainte de a intra în brazdă, un sătean i-a cerut o țigară lui Dorin Huțuleac, pontatorul SMT-ului.

- – Ia de-aici, îi întinse Dorin pachetul.

- După ce se servi, Mircea Cârneală adăugă:

- – Că o să v-aducem noi țigări pe câmp...

- Lui Chiru Mavrodin nu-i plăcu vorba asta, dar nu spuse nimic. Acum, așteptând încordat, pricepea de unde veneau țigările...

- Când au ajuns aproape de țintă, sătenii au înconjurat tractorul, care nu ieșise de pe ogor. Lui Mihai Covataru, care rămase lângă utilaj i-au pus toporul la ceafă și o sapă în frunte. Tractoristul plângea. Gloata urla. Chiru Mavrodin sări atunci peste șanț, la răsculați, și-i întrebă privind semeț peste capetele lor:

- – Ce-aveți cu băietu', oameni buni?

- Imediat a fost înconjurat, iar câteva glasuri au tunat:

- – Cine v-a dat voie să intrați pe pământul nostru?!

- – Partidul Muncitoresc Român! a rostit ferm Chiru Mavrodin.

- – În baza căror acte?! se răsti un sătean.

- – Dați-mi voie, tovarăși, am actele-n tractor! preciză Chiru.

- Sătenii îl eliberară pe tânăr, care se îndreptă apăsător spre unul dintre monștrii metalici. Atât tractoriștii, cât mai ales oamenii de la partid erau pierduți. Știa că nu dețin la ei niciun fel de documente, iar a le aminti localnicilor că, în iarnă, beți fiind la căminul cultural din sat, ar fi semnat intrarea în Gospodăria Agricolă Colectivă era un motiv în plus de a le spori furia. Chiru Mavrodin urcă într-un tractor și scoase din cutia de scule o presă de anticameră, folosită în scopul curățării calaminei chiulasei motorului. Semăna destul de bine cu o grenadă. Sări în mijlocul mulțimii, ridică brațele și, desfiletând puțin presa, urlă lungind fiecare cuvânt:

- – Păstrați distanța, că vă zvârl în aer! Uite, că mai am un filet și acuma, acuma i-am dat drumul!...

• Cum Chiru Mavrodin învârtea stăpân pe sine filetul presei, ca un dresor iritat că panterele au zădărnicit numărul de circ, sătenii au lăsat în jos armele și se retrăgeau încet, descumpăniți, dezlegând șovăielnic lațul uman din jurul tractorului. În centru, tânărul își continua reprezentarea:

- - Faceți loc, tovarăși, faceți loc!
- Cercul descris de sătenii din Cuzlău – întărit și de prezența unor locuitori din Horodiștea, Păltiniș și Slobozia – își umflase larg diametrul când au ajuns pe drumul șerpuit două camioane militare. Soldații săreau ca iepurii, își aminti mai târziu Chiru Mavrodin și, în câteva clipe, i-au înconjurat pe răsculați cu un lanț kaki fluid. Aceștia lăsară să le cadă uneltele-armă, se depărtară ușor de corpurile delictive și stăteau cu umerii lăsați. Așteptau. Într-o clipă a început trierea. Se căutau capii rebeliunii. Primii au scăpat copiii și cei mai bătrâni, apoi o parte dintre femei, mai ales cele cu bebeluși. Ceilalți începură să spere că se vor scurge prin sită. Zigu Juran îi cerceta cu privirea pe răsculați.

- - Cine-a pus la cale răzmerița? întrebă calm, cu siguranța suverană a vânătorului care are prada în cătarea puștii, dar, pentru că a deprins bucuria jocului de felină, nu se grăbește cu lovitura finală.

- - Care-s capii rebeliunii? prelungi întrebarea capitală Zigu.
- Sătenii rămași stăteau cu ochii în pământ. Soldații, după ce colectară armele albe, așteptau aparent nepăsători, însă la limita dintre încordare și relaxare.

- - Așadar, voi toți de-aici ați încercat să zădărniciți naționalizarea pământului Gospodăriei Agricole Colective din Horodiștea! concluzionă Zigu Juran, privind cu smerenie și încântare peste Prut, la observatorul militar sovietic, care-a informat autoritățile române cu privire la răzmeriță.

- - Nu-i adevărat, dom' comandant, zise Mădălin Cirimpei, eu am venit că m-a scos din casă Vasile Scrab, că el are pământ mult și-a zis că nu-l lasă „hrană la șobolani”.

- - Un pas în față chiaburule! porunci Zigu Juran. Apoi, pentru ceilalți: lasă-mă cu „domnu”, eu sunt „tovarășul”!

- Vasile Scrab ieși din grupul celor anchetați.
- - Ia zi, Vasile, ai mult pământ?
- - Nu-i mult, tovarș' comandant, doisprezece pogoane.
- - Da, da, zise roșcovanul, spune-acum cu cine te-ai mai înhăitat!
- - Nu m-am înhăitat cu nimeni, am venit să-mi apăr pământul meu!
- Aurel Aghiniței rosti abrupt:
- - Tovarăș' comandant, la mine o venit ieri Tamara Belehuzi – că ea-i văduvă de chiabur, bărbatu-su avea moară la noi în sat și ogoare bune – și mi-a dat trei lei să ies cu furca să-i alungăm pe tractoriști.

- Zigu Juran se încruntă. Privi o clipă acvilin pe cel care-și încheiase vorba, apoi căută cu privirea vreo muiere mai aprigă, însă din mulțime se desprinsese șchiopătând o femeie mărunță, uscățivă, care glăsui:

- - Luați tot, și-așa nu mai am pe nimeni... văd că și cei pe care i-am hrănit ani de zile îmi spintecă spatele, adăugă femeia întorcându-se spre Aurel Aghiniței, care-și feri privirea.

- Tamara Belehuzi spusese adevărul, când precizase că nu mai are pe nimeni. Soțul îi murise de inimă rea în '45, când au fost confiscate morile, iar unicul fiu se înecase în apa Prutului vara trecută. Într-un fel sau altul totul era isprăvit pentru ea, iar cufundarea în muncă o făcea dintr-o inerție fără fundament, dar care o ajuta să supraviețuiască. Acum, conștientizând abisul deschis înaintea-i, nu-i mai păsa de nimic.

- - Pleacă, femeie, rosti Zigu Juran, făcându-le semn militarilor să deschidă o portiță.
- - Mai bine rămân în locul lui Vasile...
- Zigu Juran nu era omul care să se piardă ușor, dar acum se cutremură văzând puterea femeii.

Se adresă răstit primului soldat căruia îi întâlni privirea, mascând admirația subită pentru lecția de demnitate:

- - Condu-o soldat! Nu te grăbi, să ajungă acasă fără niciun beteșug!
- - Să trăiți, am înțeles! zise militarul, salutând în poziția de drepți, după care o luă de braț pe femeie.

• Tamara Belehuzi refuză sprijinul și porni încet, fără să privească pe nimeni. „Dacă rămâneam mâncam pâinea istora oropsiți”, își zise femeia în timp ce-și căra soarta, „așa nu-mi rămâne decât Dumnezeu, dacă nu l-or împușca ăștia...”

• – Să continuăm, zise Zigu Jugan, petrecând-o cu privirea pe femeie. Deci, cine-a mai încins spiritele?! Să nu-mi spuneți că doar Vasile Scrab v-a adus aici!

• Din grupul compact își făcu loc Georgel Vezeteu. Vorbi, privindu-l fix pe roșcovan:

• – Tovarăș' comandant, zilele trecute m-am dus pe la birt, să iau un rachiu. Acolo, la tejghea numai ce-l aud pe Niculiță Tatarcan vorbind cu Serafim Savin: „eu, dacă ăștia cu tractoarele întră-n ogrorul meu, le dau foc!” La care Ilie Rudișteanu întărește:

• – Fac moarte de om dacă s-atinge vreunul de hotarul meu, ziceau ei. Întrebați-l și pe Florin Zaharia, că era și el...

• – Eu n-am auzit asta, rosti Florin fără vlagă.

• – Păi cum s-audă, tovarăș' comandant, când Florin, Nicuțiță și Serafim sunt nedespărțiți, îi vezi împreună la sapă, la coasă, la secerat ori la crâșmă... aruncă Dorin Velea.

• – Băi Dorin, tu dac-ai băut și obielele lu' tac'tu mai bine-ți vedeai de treabă! constată Serafim.

• Ceilalți râseră. Fața lui Dorin Velea împrumutase ceva din culoarea toamnei prinsă-ntr-un ardei iute, stacojiu, ivit lângă castronul cu ciorbă pe nepusă masă. Zigu Juran întrebă:

• – Care sunteți voi ăștia trei?

• Niculiță Tatarcan, Ilie Rudișteanu și Florin Zaharia înaintară ușor, se depărtându-se de ceilalți. Zigu Juran îi notă și pe ei într-un carnet, apoi le făcură semn celor doi milițieni – Audel Huian și Stelian Barbacariu – să-i ducă în noul grup.

• – Hai, care mai sunteți? întrebă roșcovanul, iritat parcă de funcționarea ușoară a procedurii.

• – Ar mai fi patru, zise Paul Crudu, care, vorbind, se elibera de ranchiuna zăvorâtă zeci de ani în lăuntru.

• – Și care-s ăia? întrebă Zigu Juran parcă nemulțumit.

• – Ovidiu Alboiu, Viorel Păvăleanu, Iulian Culiceanu și Matei Ibănescu, rosti pe nerăsuflăte Paul Crudu, supărat pe sine însuși că nu-și poate savura mai pe-ndelete victoria asupra celor patru consăteni. Alții nu mai sunt. Noi, cei rămași suntem sărmani, abia ne ducem nevoile...

• Țăranii nu ripostaseră când își auziră numele. Priviră lung spre denunțător, amintindu-și sprijinul pe i l-au dat de-a lungul anilor. O strachină de mâncare făcuse mai mereu diferența dintre viață și moarte, însă binele se plătește adesea aspru când ajungi la cotitură.

• Se părea că mișcarea sitei, care evalua zavera din Cuzlău, era la final. Plictisit, cu aerul celui care este nevoit să iasă din joc, deși abia dacă apucase să se încălzească puțin, Zigu Juran se pregătea să-i slobozească pe cei din drojdia rebeliunii, însă Audel Huian se apropie și-i zise cu glas scăzut:

• – Sunt câțiva care nu-s din Cuzlău, tovarăș' căpitan...

• Roșcovanul se însufleți pe dată:

• – Să iasă-n față toți cei care nu sunt din Cuzlău!

• Cinci bărbați pășiră fără grabă. Pe chipul lor, Zigu Juran nu văzu nici teamă, nici ură ori regrete. Părea că nimic nu-i atinge.

• – Cine sunteți și de unde veniți? întrebă roșcovanul.

• – Eu sunt Toader Miculaiciuc, din satul Horodiștea.

• – Și ce cauți aici?!

• – Am venit să văd ce se-ntâmplă cu pământul...

• – A, de-aia ai venit cu toporul, ai vrut să te-apuci de arat? întrebă roșcovanul batjocoritor, apoi își aruncă privirea pe următorul individ.

• – Sunt Radu Aolăriței, din Păltiniș.

• – Tot la arat, ori tu ai venit la prășit porumbul? întrebă roșcovanul bine dispus.

• Radu Aolăriței nu răspunse. Urmărea printre genele arse un uliu care plana în văzduh și zâmbi – ar fi vrut să facă schimb de locuri, dar pasărea pieri fără veste într-o vâlcea, pe ceafa unui iepure neatent.

- În fața lui, Zigu Juran își încreți fruntea – „bă, ăsta-i dus rău, dacă-i vine să râdă” –, apoi privi pieziș spre un ins cu părul alb, slab, deșirat și palid.
- – Tot din Horodiștea sunt! Călin Gutău mă cheamă.
- – Și-ai adus coasa, să fugărești moartea?! glumi sarcastic roșcovanul.
- Cum nu primi răspuns, Zigu Juran se opri în dreptul altui om.
- – Octav Tîrzioru, din cătunul Slobozia, zise repede un omuleț cu zulufi brumării, obraji supti și ochi de viezure.
- – La adunat fân ai venit, așa-i?! întrebă roșcovanul râzând. Iar tu? se adresă ultimei persoane.
- – Sunt Toma Gâlman, din Păltiniș. Am venit aici pentru că nu vreau să-mi las pământul în gospodăria colectivă, zise el apăsător și cu limpezime.
- – Cât pământ ziceți c-ați avea fiecare?
- Cum fiecare depășise douăzeci de pogoane, Zigu Juran notase în dreptul fiecăruia „chiabur”, apoi milițienii îi preluară. Celorlalți le dădu drumul fără niciun cuvânt. Doar un gest al mâinii drepte – ca atunci când fugărești de pe o laiță resturile unui ospăț – și soldații i-au lăsat să plece.

AVRAM IANCU - 200!

CEATAA CAVALERILOR

Nr. 4(44)/Aprilie 2024)

Cartea Mea e și a Ta! ISSN 2734-6889 - ISSN-L 2734 - 6889

